

ШИРОКОВСКОТО ТРАКИЙСКО СВЕТИЛИЩЕ

Васил Дойков

На югозапад от с. Широково, близо до мястото, където се съединяват Черни и Баниски Лом край пътя към с. Баниска, на Кирли канара, има причудливо скално образувание. Вероятно то е правело силно впечатление на хората в дълбока древност, защото около него има издълбани редица ниши с правилна правоъгълна форма. Скалата е отвесно стръмна и многу висока. Дупките са направени с инструменти, с помощта на стълби, въжеца или скели.

Карел Шкорпил нищо не споменава за това място, след като нищо значително не е изпуснал в цялото Поломие, при това е отделял специално внимание на ширококовските калета, изказвайки предположението, че тук някъде е бил нелокализираният град Агранзинос¹ (Agranzinus) — търговски център, за който пише арабският географ и пътешественик Идриси² в своя географски труд “Развлечение на копнеещия да преброди страните”, издаден в Равена през 1153 г.

Скалата с издълбаните в нея отвори има изложение изток — югоизток, така че се огрява много добре от изгриващото слънце. Би могло да се приеме, че мястото е било избрано за тракийско светилище — култово място. Скалното образувание, обърнато към слънцето, е било достъпно за поклонение и удобно за ритуални жертвоприношения и култ към слънцето. За култа към слънцето, безсмъртието и природните сили у траките свидетелствува Херодот, който пише за техните религиозни представи. Може да се приеме, че недостъпните скални отвори представляват погребални урни на местни траки. Докато знатните люде са били погребвани в големи могили, гробници, саркофази — долмени (пещери, капаци, капакташ), обикновените хора били изгаряни и урните с праха им поставяни в дупки, изсечени в скалите. Подобни ниши и скални погребения има в Родопите, като в местността Глухите камъни при с. Малко Градище (описани от Добрин Памуков, сп. “Епохи”)³. Д. Памуков ги отнася към магелитната култура на одрисите от XII — VI век пр. н. е. Родопските отвори са по-гъсто разположени и имат трапецовидна форма, докато ширококовските са квадратни. Тракийските светилища са място за преклонение пред героя-вожд, пред жреца, за обвързване на земните с небесните сили.

Местното население от Широково е свикнало със скалното образувание, защото по скалите на речния пролом на много места има “каменни ковчози” и “пчелни пати”. Широковската скална фигура напомня изкусен филигран. В кужите килийки, приличащи на исполинска пчелна пита, птиците често свиват гнезда. Четирите реда плитки дупки са разположени около отвесното, високо няколко метра образувание. Някои от местните хора приемат дупките като гнезда на гредите от някогашни дървени постройки. Като ехо от поколение на поколение за тази широковска загадка, за този причудлив кът се повтаря само една дума — м а н а с т и р я. Това е название и лаконично обяснение. Може би оброчището от езическите времена е било превърнато по-късно в християнски манастир. Дори името на близката воденица Клиседермине, вече отдавна разрушена, насочва към обяснение за черква или манастир⁴.

Едно археологическо проучване на подножието на Кирли канара край Широково ще даде отговор на много от въпросите около светилището.

БЕЛЕЖКИ

¹ Шкорнил, К. Опис на старините по течението на р. Русенски Лом. С., 1914, с. 94—95.

² Идриси (Ал Идриси) Абу Абдулах Мохамед Ибн Мохамед, аш Шериф ал Идриси (1100—1165 г. Книгата му е преведена на френски през 1840 г. от П. А. Жобер под заглавие “География на Идриси.” *Die Handelswege im 12 Jahrhundert nach den Erkundungen des Arabers Idrisi*, W. Tomaschek, Zur Kunde der Hamus — Halbinsel, Wien, 1887.

³ Дойков, В. Локализиране на исторически обекти чрез антични географски и картографски извори (Сексагинта Пристис, Агранзинос, Деветаши, Вичина). — *Епохи*, 1993, № 3—4, с. 81—85; Христов, Ив. и др. Проучвания на тракийски култов обект в Източните Родопи. — *Епохи*, 1993, № 3—4, с. 137—148.

⁴ Дойков, В. По долината на р. Русенски Лом. С., 1984.

